

Arbeidsprogram TJN 2025

Politikk, særlige prosjekter, organisatoriske mål og tiltak for Tax Justice Norge.

Politisk introduksjon

I 2024 ble hemmelighold og tilretteleggere for økonomisk kriminalitet på alvor satt på agendaen i Norge, spesielt etter den danske dokumentaren Den sorte svane. Samtidig har militære konflikter, dyrtid, nye og dystre toner fra USA og en tendens mot økonomisk proteksjonisme globalt ført til at mange nordmenn lever trangere og opplever større usikkerhet enn før.

Dette skjer parallelt med at global ulikhet har steget til rekordhøyder. Vi er vitne til en enorm konsentrasjon av formue og makt hos noen få velstående individer og multinasjonale selskaper, samtidig som fattigdom har fortsatt å øke på verdensbasis.

Skatteparadis, skatteunndragelse og aggressiv skatteplanlegging forsterker økonomisk ulikhet, svekker inntektene til fellesskapet, og undergraver legitimiteten og tilliten til skattesystemet. Utviklingsland taper nå en langt større andel av sine statsbudsjetter til skatteparadis og internasjonal skattetriksing. Det haster å få på plass internasjonale, rettferdige løsninger som styrker utviklingslands evne til å skattlegge verdiskapning og formuer.

Land som Norge opplever også konsekvensene av internasjonal skattekonkurranse og finansielt hemmelighold. Små og mellomstore bedrifter taper i møte med multinasjonale konsern som kan flytte sine skatteforpliktelser, med negative konsekvenser for verdiskapning lokalt. Opplevelser av ulikhet og urettferdighet i skattesystemet truer skattemoralen, og kan på sikt virke negativt på tilliten og demokratiet i Norge. I 2025 er det Stortingsvalg, hvor skatt igjen vil være på toppen av partienes prioriteringsliste.

Politiske tiltak som fremmer åpenhet og skatterettferd har kommet langt i Norge, men mye gjenstår. Åpenhet blir i økende grad knyttet til sikkerhetspolitiske utfordringer – både for å motvirke økonomisk kriminalitet og for å overholde sanksjoner. Samtidig ønsker stadig flere investorer bedre informasjon om bedrifters aktivitet og eierskap for å kunne ta bedre beslutninger. På globalt nivå er det stadig mer anerkjent at skattesystemet må bevege seg mot en enhetlig tilnærming til selskaper, som speiler selskapenes egne strategier for å maksimere avkastning.

Også på internasjonalt nivå er det nå bevegelse mot positive reformer av rammeverket for skattesamarbeid. For første gang finner forhandlinger om internasjonale skatteregler sted i FN, og 2025 blir et avgjørende år i arbeidet med å etablere et nytt regime for inkluderende og effektivt samarbeid i form av en konvensjon.

Tax Justice Norge arbeider for å motvirke konsekvensene av skatteparadis, skadelig skattekonkurranse og flernasjonale selskaper og velstående elites misbruk av skattesystemer. Som medlem av Tax Justice Europe er vi en del av Global Alliance for Tax Justice, en bred internasjonal bevegelse som arbeider for større åpenhet og demokratisk kontroll over nasjonale og globale skattesystemer.

Politiske mål

Beskrivelse av organisasjonens prioriterte politikkområder og tilhørende politiske krav

Global skatterettferdighet

Robuste nasjonale skattesystemer og stabile skatteinntekter er et av de viktigste verktøyene vi har i møte med globale utfordringer knyttet til ulikhet og klimaendringer. Samtidig er disse avhengige av et internasjonalt skattesamarbeid som ivaretar alle lands skattegrunnlag og muliggjør effektiv og rettferdig skattlegging både innad i, og mellom land.

Misbruk av smutthull og svake regelverk i dagens internasjonale skattesystem fører til enorme skattetaap til multinasjonale selskaper og rike enkeltpersoner. Særlig gjelder dette selskaper med forretningsmodeller som vektlegger digitale tjenester og immaterielle verdier.

Kjernen i problemet med internasjonal skattlegging av selskaper er at konsernene er blitt globale, mens skattesystemer hovedsakelig er nasjonale. Et selskap behandles som et selvstendig skattesubjekt, til tross for at det inngår i et multinasjonalt konsern, og ikke tenker på seg selv som selvstendig. Et lappeteppe av regler som skal kontrollere handel og skatt på tvers av selskaper i samme konsern har etter hvert blitt svært komplisert, men overskuddene som går ubeskattet har aldri vært høyere. Det er derfor på høy tid at konserner behandles som de enhetlige aktørene de er, og skattes legges deretter.

De mest toneangivende multilaterale organisasjonene som arbeider med spørsmål om internasjonal skattlegging, er OECD og FN. Av disse har FN størst demokratisk legitimitet, men det er OECD som har den største tekniske kapasiteten og har ledet arbeidet de siste tiårene. Flere utviklingsland har over lengre tid uttrykt frustrasjon over å måtte følge standarder som de ikke har fått delta i utarbeidelsen av, og som er dårlig tilpasset deres utfordringer og markeder. Spesielt OECDs topilar-avtale var ment som et betydelig steg fremover i håndteringen av en digital og global verdensøkonomi. Resultatet har vist seg begrenset, og avtalen er under press etter USAs uttrekning og trusler om straffetiltak mot land som gjennomfører den.

I 2024 foregikk de første forhandlingsmøtene om skattesamarbeid i FN, der et stort flertall av land ble enige om å forhandle frem en skattekonsensjon innen 2027. Et overordnet mål for en slik konsensjon er å oppnå en rettferdig skattlegging og finansiell åpenhet på et globalt nivå, som i sin tur vil kunne bidra til å oppnå FNs bærekraftsmål. Et mer rettferdig skattesystem skal også være tema under og den fjerde konferansen om utviklingsfinansiering i 2025. Samtidig har Sør-Afrika fortsatt G20s engasjement på skatteområdet, og Norge er igjen invitert som gjesteland 2025. Norges erfaring fra samarbeid med både utviklingsland og i OECD gir en unik posisjon til å bidra i alle prosessene. **TJN mener:**

- Norge må jobbe aktivt for en rammekonsensjon om skattesamarbeid i regi av FN, som vektlegger utviklingslands perspektiver, inkludert ved å forplikte seg til økonomisk støtte av prosessen.
- Norge må fortsette å gi betydelig økonomisk og politisk støtte til FNs skattekommité.
- Norge må ligge i front i det internasjonale reformarbeidet for å utvikle et skattesystem som baserer seg på enhetlig skattlegging, stopper kappløpet mot bunnen for selskapsskatt og er globalt omfordelende til fordel for utviklingsland.
- Norge bør ytterligere styrke "Skatt for utvikling"-programmet.
- Regjeringen må informere om konsekvensene av OECDs topilar-avtale for å muliggjøre en opplyst offentlig debatt, og utrede nasjonale tiltak dersom OECD-prosessen ikke leverer.

Åpenhet i eierskap

Kunnskap om hvem som kontrollerer store verdier i samfunnet er avgjørende for en velfungerende økonomi og et sunt demokrati. Systemer som sikrer åpenhet om eiere bidrar til å motvirke korrupsjon og økonomisk kriminalitet, forenkler etterlevelse av sanksjoner, gir innsyn i viktige maktforhold i samfunnet, gir kreditorer og investorer bedre beslutningsgrunnlag og forenkler skattemyndighetenes arbeid. Verdien av, samt kvaliteten på informasjonen, blir desto bedre hvis den er tilgjengelig for allmennheten.

Eierskapsinformasjon bør derfor offentliggjøres i egne registre, og informasjonen må være av høy kvalitet. Bedre informasjonstilgang er et viktig ledd i å styrke kapasitet hos offentlige etater, men etterspørres også av finansforetak, eiendomsmeglerforetak og andre som er pålagt å kjenne sin kunde. I Norge finnes det stortingsvedtak om innføring av et aksjonærregister (2014) og et register over reelle rettighetshavere (2015). Vedtakene er blant de eldste som ikke er blitt fulgt opp av regjeringen, men har fått ny vind i seilene etter en rekke skandaler det siste året. I oktober 2024 lanserte regjeringen endelig registeret over reelle rettighetshavere, men dagens versjon er svært begrenset og ikke åpent for allmennheten, tross Stortingets ønske. Det er viktig at eierskapsinformasjon ikke er fragmentert slik det legges opp til nå, men at man jobber mot et felles eierskapsregister som dekker selskaper, eiendom og andre verdier. **TJN mener:**

- Register over reelle rettighetshavere må åpnes for allmennheten så fort som mulig. Registeret må kunne kobles mot andre informasjonskilder.
- Terskelen for eierskap som inkluderes i registeret over reelle rettighetshavere må senkes fra 25% eierskap til å inkludere samtlige eiere, inkludert de bak forvalterregistrerte aksjer.
- Regjeringen må få på plass et løpende oppdatert aksjonærregister.
- Regjeringen må stille krav om eierskapsinformasjon, og løpende informasjon ved eierskifte, i konsesjoner og offentlige anskaffelser.
- Norge må arbeide internasjonalt for å etablere et globalt eierskapsregister der informasjon om eierskap for alle typer formuesverdier, også på tvers av landegrenser, hentes og tilgjengeliggjøres.

Åpenhet i selskap

Mangel på åpenhet om multinasjonale selskapers virksomhet muliggjør overskuddsflytting og skatteomgåelse. Selskapene har dermed betydelige konkurransefortrinn i møte med små og mellomstore bedrifter i Norge. Muligheten til å unngå skatt ved interne transaksjoner over landegrenser har gjort seg enda mer gjeldende ved fremveksten av teknologiselskaper, som ikke trenger å ha fast driftssted i et land for å selge tjenestene sine der. Tapene er relativt sett størst for utviklingsland, med store konsekvenser for global ulikhet.

For at politikere, presse, forskere, investorer og sivilsamfunn skal ha mulighet til å holde multinasjonale selskaper til ansvar, må nøkkelinformasjon om selskapene være offentlig tilgjengelig. Land-for-land-rapportering (LLR) bør derfor innføres som standard for alle sektorer. Et slikt regelverk ble innført i Australia i 2024, og regnes i dag som verdens mest ambisiøse. I Norge finnes det i dag tre forskjellige regelverk som ligner LLR, men med betydelige mangler. Stortinget har bedt om et bedre regelverk siden 2016. Det er behov for en ambisiøs LLR som kan harmonisere lappeteppet av eksisterende regler, slik at LLR blir velfungerende for alle interessenter, og forutsigbart for næringslivet. Stadig flere investorer etterspør LLR, både av hensyn til bærekraft og skatterisiko.

Eksterne skatterådgivere er også en viktig kilde til informasjon om eierforhold og skattearrangementer i selskaper, men advokater har sterk taushetsplikt og blir ofte unntatt slike rapporteringsplikter.

TJN mener:

- LLR må gjelde for alle multinasjonale selskaper, og det må rapporteres fra alle land selskapene har virksomhet. Rapportene må være offentlig tilgjengelig, og avvik må kunne sanksjoneres.
- Store investorer som Oljefondet bør utøve press for at selskapene de eier rapporterer offentlig LLR.
- Store innkjøpere som stat og kommune bør kreve offentlig LLR som vilkår i offentlige anbudsprosesser og konsesjoner.
- Alle skatterådgivere, inkludert advokater, må være pliktige til å rapportere om skattearrangementer for sine kunder.

Informasjonsdeling mellom land

Finansinstitusjoner er pålagt å dele informasjon om hvilke utlendinger og selskaper som bruker deres tjenester, og informasjonen går til skattemyndighetene i hjemlandet deres. Likevel gjenstår mye implementering og etterlevelse for at dette skal fungere godt. I 2025 skal regelverket utvides til å inkludere kryptoeiendeler, men det forblir en utfordring at andre formuesverdier, blant annet eiendom, ikke omfattes.

Ny forskning viser at bedre informasjon om utenlandsformuer ikke nødvendigvis fører til økt innkreving, spesielt i kjente skatteparadiser. Utfordringer knyttet til mangelfull rapportering fra tredjeparter er også en utfordring i land der oppdagelsesrisikoen anses som lav. Det er dessuten svært krevende for utviklingsland å få automatisk tilgang til skatterelevante informasjon fra andre land. Virkningen av automatisk informasjonsutveksling er også umulig å evaluere, da makrodata om for eksempel hvilke skatteparadiser som brukes, ikke er offentlig tilgjengelig. **TJN mener:**

- Norge må arbeide for å utvide automatisk informasjonsutveksling til å gjelde alle formuesverdier, og sikre utveksling mellom alle land.
- Norge må offentliggjøre aggregerte tall om bruken av den automatiske informasjonsutvekslingen fra finansinstitusjoner.
- Norge bør ta initiativ til en inkluderende evalueringsprosess fokusert på hvordan utviklingsland kan få større nytte av dagens informasjonsutvekslingsavtaler.

Nasjonal skatterettferdighet

Dagens globale skattesystem utfordrer lands mulighet til å innrette nasjonale skatteregler på den måten de ønsker. Utnyttelse av smutthull gjør dessuten skattesystemet mindre effektivt, spesielt når muligheten til å slippe unna skatt kun er tilgjengelig for de største selskapene og de rikeste enkeltpersonene. På denne måten veltes en større andel av skattemiksen på de som tjener minst, og bidrar til økende økonomisk ulikhet.

Erfaringene med OECDs topilar-avtale har vist verdien av en todelt tilnærming til skattepolitikk. Stater må jobbe internasjonalt for å utvikle mer effektive og rettferdige internasjonale regler, men også iverksette egnede nasjonale tiltak for å sikre sitt rettmessige skattegrunnlag. Digitalskatt er et eksempel, der land innførte midlertidige nasjonale regler som tvang frem forhandlinger om et koordinert internasjonalt regelverk. Når dette regelverket igjen trues av land som motsetter seg koordinering, bør enkeltland gå i forkant med unilaterale tiltak for å sikre rettferdige skattesystemer globalt.

Samtidig må vi fortsette å sikre integriteten av det systemet vi allerede har, og opprettholde høy kapasitet i både skattemyndighetene og kontrollerende organer. Det siste året har det kommet varsler fra flere

forskjellige hold om manglende prioriteringer, kapasitet og verktøy i det offentlige for å avdekke skjult eierskap og skatteunndragelse. **TJN mener:**

- Regjeringen må sørge for at Skatteetaten har tilstrekkelige ressurser til, og prioriteringer for kontrollvirksomhet.
- Kapasiteten til Økokrim må styrkes.
- Kunnskapsgrunnlag om skattetriksing og økonomisk kriminalitet må styrkes gjennom økt finansiering til forsknings- og utdanningsinstitusjoner, presse og sivilsamfunn.
- Regjeringen må sørge for at den samlede effekten av det norske skattesystemet er progressivt og rettferdig.

Særlige prosjekter

Beskriver særlige prosjekter som skal gjennomføres i løpet av året. Løpende oppgaver er utelatt.

- Delta aktivt i utformingen og forhandlinger om FN rammekonvensjon om internasjonalt skattesamarbeid.
- Påvirkning av Norges politikk for en skattekonvensjon i FN, med mål om å etablere et effektivt, inkluderende og rettferdig internasjonalt skattesystem.
- Fremme TJN politiske mål og krav i forbindelse med stortingsvalget 2025
- Produsere innspill til høringer og regjeringsplattform, kronikker, foredrag, kurs, analyser, podcast, nyhetsbrev, video, SoMe-innhold, samt gjennomføre arrangementer og møter med politikere i regjering og storting, gjennom samarbeidsprosjekt med Norad.
- Tilrettelegge for skolering og samarbeid med fagbevegelsen i Norge, samt tilrettelegge for arbeidsgrupper hos fagbevegelsen innenfor Skatt og åpenhet.
- Produsere video, podcast, nyhetsbrev og arrangementer gjennom forskningssamarbeidet TaxCapDev (Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Chr. Michelsen Institutt og TJN)
- Avholde kurs, samt lage seminar, podcast og video i samarbeid med Institutt for journalistikk.
- Avholde dialogmøter med næringslivsaktører i skatteetikk og åpenhet, og kommunisere erfaringene.

Organisatoriske mål

Tax Justice Norge har som mål å sikre god organisatorisk, administrativ og økonomisk drift av organisasjonen, samt å jobbe mot et økonomisk grunnlag for 4,5 faste ansatte i 2025–26.

Tiltak:

- Styrke og utvikle vår rolle i samarbeidsprosjekter med skattefaglige organisasjoner og forskningsinstitusjoner.
- Jobbe strategisk for å øke antall medlemmer.
- Igangsette prosjekter som bygger kompetanse som i fremtiden kan sikre mer uavhengig finansiering.
- Fortsette å lete etter nye faste finansieringsmuligheter og prosjektmidler.